

RAZVOJ TURIZMA U RH UZ MOGUĆNOST ISKORIŠTAVANJA SREDSTAVA EU FONDOVA

Šilović, Martina

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:124:803412>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-14**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

RAZVOJ TURIZMA U RH UZ MOGUĆNOST
ISKORIŠTAVANJA SREDSTAVA EU FONDOVA

Mentor:

Doc. dr. sc. Blanka Šimundić

Student:

Martina Šilović

Split, srpanj, 2018.

SADRŽAJ:

1	UVOD	2
1.1	Definiranje problema i predmeta istraživanja	2
1.2	Cilj rada.....	2
1.3	Metode rada	2
1.4	Sadržaj rada	2
2	INVESTICIJE U HRVATSKOM TURIZMU	3
2.1	Vrednovanje investicijskih projekata	3
2.1.1	Metoda čiste sadašnje vrijednosti (Net presentvaluemethod)	3
2.1.2	Interna stopa povrata	4
2.2	Uloga investicija u gospodarskom razvoju.....	4
2.3	Analiza investicijske aktivnosti u hrvatskom turizmu	5
2.3.1	Financiranje razvoja turizma u RH poslije 1990.....	6
3	FONDOVI EU I NJIHOVA ULOGA U RAZVOJU.....	11
3.1	EU strategija Europa 2020.....	11
3.1.1	Ciljevi	12
3.1.2	Obilježja ciljeva.....	13
3.1.3	Provođenje strategije	13
3.1.4	Praćenje strategije	14
3.2	Financiranje razvoja turizma u EU	14
3.2.1	Europska turistička politika.....	14
3.2.2	Europska turistička strategija	14
3.2.3	Vrste podrške za razvoj turizma	15
3.3	Fondovi EU za razvoj turizma i namjena	16
3.3.1	Europski fond za strateška ulaganja	16
3.3.2	Europski fond za regionalni razvoj	18
3.3.3	Europski fond za pomorstvo i ribarstvo	20
4	EU SREDSTVA U RH ZA RAZVOJ TURIZMA.....	21
4.1	Potencijali razvoja turizma u RH putem efikasnih investicijskih ulaganja.....	21
4.1.1	Strateški ciljevi i zadaci razvoja hrvatskog turizma	23
4.1.2	Investicijska strategija	24
4.1.3	Investicijsko okruženje.....	27
4.1.4	Korištenje EU fondova	29
4.2	Casestudy.....	32
4.2.1	Projekt „Zračna luka Dubrovnik“.....	32
4.2.2	Modernizacija ZOO u Zagrebu	34
4.2.3	Dental centar Čes	35
4.2.4	Hotel Plaža Duće	37
5	ZAKLJUČAK.....	38
	LITERATURA	40
	SAŽETAK.....	42
	SUMMARY.....	43

1 UVOD

1.1 Definiranje problema i predmeta istraživanja

Razvojnu ulogu u svakom gospodarstvu i za svaku djelatnost imaju ulaganja npr. u infrastrukturu i/ili u unaprjeđenje proizvodnog procesa. Investicijska potrošnja pozitivno utječe na proizvodnju, zaposlenost, cijene i u dugom roku na ekonomski rast. U hrvatskom turizmu za potrebe razvoja turizma naglašava se potreba investicijskih ulaganja u razvoj hotelijerstva, u posebne oblike turizma itd., a sve u svrhu gospodarskog razvoja općenito. Zbog ograničenih investicijskih sredstava, EU (su)financiranje služi kao poticaj za investicijsku aktivnost bilo javnih ili privatnih aktera u gospodarstvu, pa tako i u turizmu. Sve navedeno predstavlja problem istraživanja, a predmet istraživanja u ovom završnom radu biti će analiza mogućnosti koje pružaju različiti fondovi EU za investicije u turizam u programskom razdoblju 2014.-2020. i prikaz studija slučaja u Hrvatskoj.

1.2 Cilj rada

Cilj rada je analizirati postojeću investicijsku aktivnost u hrvatskom turizmu, nedostatke iste te u kontekstu poticanja razvoja turizma mogućnosti koje donose specifični izvori financiranja u EU. Ostvarivanjem cilja ovoga rada postići će se svrha rada, a to je prikazati sve mogućnosti koje pružaju financijska sredstva EU za razvoj turizma i njihovo korištenje u RH.

1.3 Metode rada

Prilikom izrade završnog rada koristiti će se znanstvene metode istraživanja za stolom te metoda deskripcije (opisna metoda), metoda dedukcije, metoda indukcije, metoda analize, metoda sinteze i povijesna metoda.

1.4 Sadržaj rada

Analiziranje tematike ovog rada strukturirano je kroz tri glavna odjeljenja: investicije u hrvatskom turizmu, fondovi EU i njihova uloga u razvoju turizma i EU sredstva u RH za razvoj turizma. Kroz prvi odjeljak govorit će se o vrednovanju investicijskih projekata, ulozi investicija u gospodarskom razvoju i investicijskim aktivnostima u hrvatskom turizmu. U drugom odjeljku će se govoriti o EU strategiji Europa 2020 i financiranju razvoja turizma u EU. U trećem će se spomenuti strategija razvoja turizma u RH i konkretni primjeri iz prakse.

2 INVESTICIJE U HRVATSKOM TURIZMU

2.1 Vrednovanje investicijskih projekata

Realizacija projekta se odvija na tržištu, tako da se vrijednost robe i usluga izražava u novčanim, a ne naturalnim jedinicama. Zbog toga su financijska sredstva nužna za normalno odvijanje rada i usluga na tržištu. U planiranju investicijskih projekata se osim ekonomskog potencijala pojavljuje i financijski potencijal kao nužan preduvjet učinkovitog poslovanja i investiranja. Financijski potencijal podrazumijeva raspoloživa sredstva plaćanja u vijeku projekta kao što su gotov novac, akreditivi i ostalo. Veličina financijskog potencijala ovisi priljevu i odljevu financijskih sredstava u pojedinom razdoblju vijeka projekta tj. ovisi o financijskim tijekovima projekta. Planiranje financijskih tijekova ima dva temeljna cilja:

1. Proračun sredstava u bilanci stanja
2. Osiguranje likvidnosti tijekom izvedbe i poslovanja projekta.¹

U vezi s financijskim aspektom investicijske odluke, bitno je pitanje da se utvrdi financijska efikasnost investicijskih mogućnosti koja se izračunava na temelju financijskih efekata. Financijski efekti su novčani primitci, novčani izdatci i čisti novčani tijek kao razlika primitaka i izdataka. Primici povećavaju novčana sredstva i čine pozitivne financijske efekte. Izdaci u financijskom toku projekta su oni poslovni događaji koji smanjuju financijski potencijal projekta tj. svi odljevi financijskih sredstava iz projekta. Četiri su osnovne metode kojima se mjeri financijska efikasnost investicijskih mogućnosti s gledišta investitora:

1. Metoda čiste sadašnje vrijednosti (Net presentvaluemethod)
2. Metoda interne stope rentabilnosti (Internal Rate ofReturn)
3. Anuitetska metoda (Annuitymetod)
4. Metoda perioda povrata (Payback Period Method).²

2.1.1 Metoda čiste sadašnje vrijednosti (Net presentvaluemethod)

Neto sadašnja vrijednost (NPV) je metoda financijskog vrednovanja investicije u kojoj sve tijekove novca diskontiramo na sadašnju vrijednost, koristeći traženu stopu povrata. To je

¹ Blažević, B. (2007), *Turizam u gospodarskom sustavu*, str. 234, Opatija, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu.

²Ibidem.

razlika između diskontiranih čistih novčanih primitaka u svim godinama efektuiranja i iznosa početnog investicijskog ulaganja.

2.1.2 Interna stopa povrata

Interna stopa povrata je diskontna stopa koja izjednačava sadašnju vrijednost očekivanih izdataka sa sadašnjom vrijednošću očekivanih primitaka. To je stopa kod koje je sadašnja vrijednost prihoda od projekta jednaka sadašnjoj vrijednosti investicija, a neto sadašnja vrijednost je nula.

2.2 Uloga investicija u gospodarskom razvoju

Investicije imaju dvojaku ulogu: budući da su investicije komponenta potrošnje, nagle promjene u investiranju snažno utječu na agregatnu potražnju; tako povećana investicijska potrošnja utječe na proizvodnju i zaposlenost i na rast ukupne razine cijena u kratkom roku. Investicije vode ka akumulaciji kapitala povećavajući novu agregatnu ponudu te povećavajući potencijalni proizvod, potičući ekonomski rast u dugom roku.³

Kako bi se ostvario što brži gospodarski razvoj nije dovoljno samo izdvajati znatna sredstva za investicije, potrebno ih je efikasno koristiti u skladu s ekonomskim zakonima maksimuma i minimuma. Investicijska sredstva mogu ostvariti dobre i loše rezultate. Uobičajena terminologija podrazumijeva produktivne ili neproduktivne, rentabilne ili nerentabilne investicije. Ovakvo poimanje produktivnosti odnosno rentabilnosti je izvedeno značenje jer su ti pojmovi vezani uz ljudski rad i stvaranje dohotka, a investicije kao i njeni derivati, osnovna i obrtna sredstva, su bez uloga rada mrtvi kapital koji ne stvara nikakav povrat. Ako su investicije dobro uložene odnosno ako su pomoću njih stvorena osnovna i obrtna sredstva koja se uspješno koriste, tada kažemo da su te investicije efikasne. Efikasnost (efektivnost) investicija najčešće se mjeri tzv. kapitalnim koeficijentima. Kapitalni koeficijent odgovara na pitanje koristi li se raspoloživi kapital učinkovito, odnosno, koliko je jedinica kapitala potrebno za stvaranje jedinice proizvoda. Na tržištu kapitala važan je obujam povrata na uloženi kapital u budućnosti – radi se o procjeni kolikasu ulaganja potrebna u sadašnjem razdoblju kako bi se ostvario željeni povrat u budućem razdoblju.⁴

U ovom radu neću obrađivati kapitalni koeficijent, prikazivati njegovu formulu, računati ga i objašnjavati na konkretnom primjeru već ću prikazati mogućnosti razvoja turizma u RH.

³Preuzeto iz: Petrić L., Šimundić B., Pivčević S. (2013) – Ekonomika turizma, interna skripta, Ekonomski Fakultet u Splitu.

⁴Blažević, B. (2007), *Turizam u gospodarskom sustavu*, str. 226-228, Opatija, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu.

Naglasak je pritom stavljen na fondove EU namijenjene razvoju turizma. Cilj mi je prikazati europsku turističku politiku i strategiju, vrste podrške razvoju turizma i fondove dostupne za (su)financiranje turističkih projekata.

2.3 Analiza investicijske aktivnosti u hrvatskom turizmu

Osnovni problem hrvatskog hotelijerstva u proteklih 30-ak godina nije bila visina investicija već njihova efikasnost, odnosno neefikasnost.⁵ U Hrvatskoj je profitabilnost investicija u hotele niska, odnosno rok povrata je predug. Struka kaže da je 60% zauzetosti smještajnih kapaciteta donja granica pri kojoj se može postići kvalitetan povrat investicije. Prosjek cjelogodišnje zauzetosti hotelskih soba u Europi iznosi 65%, dok je u Hrvatskoj samo oko 45%. Najbolje pokazatelje imaju hoteli s pet zvjezdica (zauzetost u 2014. godini na razini od 46,8%), dok su najlošije popunjeni hoteli s dvije zvjezdice (26%).⁶

Hotelijerstvo je bazna turistička gospodarska grana, a u hrvatskoj ga je karakterizirala visoka neefikasnost i neučinkovitost uloženog kapitala. Poslovni rezultati ostvareni u hotelijerstvu u velikom su raskoraku sa visinom uloženog kapitala i ukupnom naslijeđenom hotelskom ponudom.⁷

U 90-im godinama 20. stoljeća hrvatsko je ugostiteljstvo i općenito gospodarstvo, u fazi dezinvestiranja. U razdoblju od 1964-1987. godine uočava se pad proizvodnog koeficijenta, što znači sve manji iznos domaćeg proizvoda (DP) na jedinicu investiranih sredstava, odnosno, rast kapitalnog koeficijenta (sve više kapitala je potrebo po jedinici DP). Prema izračunima Dulčića (1991. godine), 1964. godine stopa efikasnosti sredstava uložених u ugostiteljstvo i turizam je bila na razini prosjeka privrede Hrvatske (0,541:0,534). 1987. godine sredstva alocirana u te djelatnosti dostižu svega 52% prosječne efikasnosti privrede Hrvatske (0,174:0,334). Da je stopa efikasnosti cijelo razdoblje ostala ista kao 1964. godine DP bi na kraju razdoblja (1987. godine) bio za 285% veći od ostvarenog.⁸

Elastičnost DP-a ugostiteljstva i turizma Hrvatske s obzirom na osnovna sredstva iznosi oko 0,045 za razdoblje od 1964-1987; to znači da se DP poveća za 0,045% kad se osnovna sredstva povećaju za 1%.⁹

⁵Preuzeto iz: Petrić L., Šimundić B., Pivčević S. (2013) – Ekonomika turizma, interna skripta, Ekonomski Fakultet u Splitu.

⁶Pletikosa D. (2015) – Stavovi stručne javnosti o utjecaju domaćih i stranih ulaganju na uspješnost poslovanja u hotelijerstvu, Ekonomska misao i praksa, No.2 Prosinac 2015., str. 449-470. [Internet], dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=220324.

⁷Preuzeto iz: Petrić L., Šimundić B., Pivčević S. (2013) – Ekonomika turizma, interna skripta, Ekonomski Fakultet u Splitu.

⁸Ibidem.

⁹Ibidem.

Kretanje marginalnog kapitalnog koeficijenta (pomaknutog za 4 godine koliko prosječno traje aktivizacijsko razdoblje investicija) – prirastom od 2,37 jedinica u razdoblju od 1963. do 1966. godine (u aktivizacijskom periodu od 1967. do 1970. godine) gospodarstvo je uvećalo DP za 1 jedinicu; u ugostiteljsko-turističkom gospodarstvu trebalo je za isti učinak čak 8 jedinica kapitala.¹⁰

U razdoblju od 1983. do 1986. godine marginalni kapitalni koeficijent je negativan. To znači da se DP smanjio u razdoblju od 1987. do 1990. godine unatoč povećanju kapitala u rečenom razdoblju.

Prosječno gledano u hrvatsko ugostiteljstvo i turizam se investiralo između 3,5 – 15,3 jedinica kapitala da se bi se ostvarila jedna jedinica DP.¹¹

U hrvatskom turizmu se mogu razmatrati četiri etape ponašanja ponude kapitala u odnosu na njegovu efikasnost:

I. etapa: razdoblje 1960-1970; efikasnost investicija u turizmu pada, ponuda kapitala, tj. učešće investicija u turizmu raste; oko 1968.g. razlika je najveća, odnosno učešće investicija u turizmu u odnosu na ukupne investicije iznosi 13% (1963-1966 učešće 4,2%), efikasnost investicija u turizmu je pala (u razdoblju od 1961.-1970. sa 1,05 na 0,62 - za 41%)

II. etapa: razdoblje 1979-1980, efikasnost investicija pada za daljnjih 31 % (tj. od 0,62 na 0,43), a učešće investicija u odnosu na ostalo gospodarstvo pada mnogo brže (od 13,0% na 4,8 %) za čak 66%;

III. etapa: razdoblje od 1980.-1985. koje bilježi malo poboljšanje efikasnosti investicija za 32,5%, dok se učešće investicija ili ponude kapitala povećava mnogo brže, te iznosi čak 70%

IV. etapa: razdoblje 1986.-1990. razlika između ponude kapitala najmanja u odnosu na kretanje efikasnosti, tj. kada efikasnost ulaganja u turizam i ugostiteljstvo bilježi pad u odnosu na ostalo gospodarstvo za 24,6%, ponuda kapitala također je pala, ali sporije, tj. za 9,6%.¹²

2.3.1 Financiranje razvoja turizma u RH poslije 1990.

Poslovanje i razvoj turizma i hotelijerstva u Republici hrvatskoj na konkurentskoj osnovi određeno je nepovoljnim makroekonomskim okruženjem i poslovnom klimom u zemlji. Sustav poticaja ulaganjima je još uvijek u fazi oblikovanja, a nije dovršen ni proces privatizacije hotelskih društava. Učestale promjene zakona ugrožavaju stabilnost poslovanja,

¹⁰Preuzeto iz: Petrić L., Šimundić B., Pivčević S. (2013) – Ekonomika turizma, interna skripta, Ekonomski Fakultet u Splitu.

¹¹Ibidem.

¹²Blažević, B. (2007), *Turizam u gospodarskom sustavu*, str. 233, Opatija, Fakultet za menadžment u turizmu i Ugostiteljstvu.

a porezno opterećenje ne stvara konkurentski okvir poslovanja i ulaganja. Popunjenost kapaciteta je ispod granice profitabilnog poslovanja, a unatoč rastu prihoda hotelijeri posluju s gubitkom, uz smanjenje likvidnosti i ulaganja. Struktura smještajnih kapaciteta je nepovoljnija nego kod konkurenata, s manjim udjelom hotelskih kapaciteta u ukupnim kapacitetima. Manje se investira u nove hotelske proizvode i greenfield projekte. Hoteli imaju niži godišnji prihod i broj zaposlenih po sobi, ali je udio troškova rada u ostvarenim ukupnim prihodima viši nego u konkurentskim zemljama.¹³

Financiranje u turizmu odvija se na više razina, od državne do razine pojedinačnih poduzeća. Pri tome se najviše koriste krediti poslovnih banaka, subvencionirani krediti HBOR-a, poticaji Ministarstva turizma te sredstva EU fondova. Manje su zastupljeni drugi oblici financiranja poput leasinga, faktoringa, korporacijskih obveznica, javno-privatnog partnerstva i inozemnih izravnih ulaganja. Gotovo su nepoznati novi financijski instrumenti kao što je primjerice sekuritizacija¹⁴ potraživanja. Razlozi za to su u nedostatnoj razvijenosti tržišta kapitala i nepotpunoj zakonodavnoj strukturi.¹⁵

Investicije u razvoj novih hotelskih projekata ili obnovu postojećih, po smještajnoj jedinici su visoke, a uvjeti restriktivnog financiranja i niske profitabilnosti poslovanja dovode do njihovog usporavanja i odlaganja. Ulaganja se većinom svode na rekonstrukciju postojećih objekata, a samo u manjoj mjeri na izgradnju novih hotela. Na nepovoljan trend ulaganja u hotelijerstvo djelovalo je više činitelja, a to su:

- otežano financiranje od strane komercijalnih banaka,
- krize
- smanjene mogućnosti financiranja razvoja putem vlastite akumulacije.¹⁶

Veliko bogatstvo prirodnim i kulturno-povijesnim ljepotama kao i jako atraktivan geografski položaj čine RH idealnom za ulaganje. Međutim, unatoč svim navedenim prednostima investitori se susreću i sa brojim poteškoćama i ograničenjima kao što su na primjer:

- Troma administracija (opterećen i zastario birokratski sustav, preduga obrada najosnovnijih zahtjeva, nepouzdanost u pružanju informacija)

¹³Horwath HTL (2013) Poslovanje hotelijerstva u Hrvatskoj 2012. Zagreb: Horwath Consulting.

¹⁴Sekuritizacija (engl. securitization), postupak pretvaranja neprenosivih oblika potraživanja (npr. kredita) u prenosive instrumente, tj. u vrijednosne papire.

¹⁵Pletikosa, D. (2008) Financing Development of Tourism in Croatia through Future Flow Securitization. Zagreb International Review of Economics&Business, Special Conference Issue. Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

¹⁶Ibidem.

- Nepovoljna porezna politika i česte izmjene poreznih propisa
- Nedovoljna podrška investitorima (eventualno subvencioniranje)
- Visoki troškovi zaposlenika
- Česta opterećenost imovine društava dospelim dugovanjima
- Neriješena vlasnička pitanja za zemljišta,
- Dugotrajni pravni sporovi.¹⁷

Važnost poticanja i privlačenja investicija prepoznata je od strane odgovornih institucija u Republici Hrvatskoj koji ulažu napore u rješavanje prethodno navedenih problema i stvaranju povoljnije investicijske klime. Novim zakonskim rješenjima Vlada nastoji poticati ulaganja, poboljšati investicijsku klimu, olakšati restrukturiranje gospodarstva, zadržati i otvoriti što više radnih mjesta. Donošenjem Zakona o poticanju investicija i unaprijeđenju investicijskog okruženja, znatno su povećani poticaji za investicijske projekte čime je i Hrvatska povećala svoju konkurentsku prednost u privlačenju novih investicija. Osim već spomenutih aktivnosti Vlada RH je donijela i Zakon o strateškim investicijskim projektima Republike Hrvatske i Strategije poticanja investicija kojima će se znatno unaprijediti investicijska klima. U razmatranju lokacijskih determinanti privlačenja investicija, uz suvremen i vjerodostojan pravni okvir te povoljnu investicijsku klimu, presudno značenje zauzima politika privlačenja (stranih) investitora i općenito promicanja investicija.¹⁸

Zakonom o poticanju i unaprijeđenju investicijskog okruženja RH osigurala je potreban pravni okvir kojim će se stvoriti pretpostavke za povećanje broja, ali i kvalitete, investicijskih projekata koji će se realizirati u RH radi unosa nove opreme i suvremenih tehnologija, veće zaposlenosti i izobrazbe zaposlenika, razvoja proizvoda i usluga više dodane vrijednosti, povećanja poduzetničke konkurentnosti, ravnomjernog regionalnog razvoja RH te učinkovitijeg raspolaganja resursima i korištenja teritorijalnog kapitala. Poticanje investicija i poticanje unaprijeđenja investicijskog okruženja u RH u smislu Zakona predstavlja sustav poticajnih mjera za investiranje i poticajnih mjera za pravodobno ostvarenje potrebnih investicijskih aktivnosti. Predmetni zakon usklađen je sa Zakonom o državnim potporama kao i s pravnom stečevinom Europske unije i pravnim aktima Vijeća Europe.¹⁹

¹⁷Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta (2017) - Vodič kroz zakon o poticanju investicija, [Internet], dostupno na: <https://www.mingo.hr/page/kategorija/investicije>.

¹⁸Ibidem.

¹⁹Ibidem.

Za provedbu predmetnog Zakona nadležni su: Ministarstvo gospodarstva kao nadležno ministarstvo za velike poduzetnike i Ministarstvo poduzetništva i obrta kao nadležno ministarstvo za mikro, male i srednje poduzetnike.²⁰

Agencija za investicije i konkurentnost i HAMAG BICRO nadležni su za koordinaciju aktivnosti ostvarenja investicijskih projekata u suradnji sa investitorima i nadležnim tijelima državne uprave, lokalne i područne (regionalne) samouprave, te s drugim pravnim osobama uključenim u ostvarivanje investicijskih projekata na teritoriju RH.²¹

Zakonom su definirane sljedeće poticajne mjere:

1. porezni poticaji - smanjenje stope poreza na dobit, ovisi o visini investicije i broju novootvorenih radnih mjesta
2. bespovratna novčana potpora za otvaranje novih radnih mjesta - ovisi o stopi nezaposlenosti u županiji u kojoj se realizira projekt
3. bespovratna novčana potpora za stručno usavršavanje - ovisi o veličini poduzetnika i vrsti usavršavanja
4. dodatna potpora za otvaranje novih radnih mjesta za određene poslovne aktivnosti - ovisi o vrsti aktivnosti, potpore za otvaranje novih radnih mjesta uvećavaju se za određene postotke, ovisno o vrsti poslovne aktivnosti
5. bespovratna novčana potpora za kupnju opreme/strojeva kod razvojno-inovacijskih aktivnosti - potpora u visini do 20% opravdanih troškova kupnje opreme/stroja
6. bespovratna novčana potpora za kapitalne troškove projekata većih od 5 milijuna eura koji otvaraju više od 50 novih radnih mjesta - ovisi o stopi nezaposlenosti u županiji u kojoj se realizira projekt
7. bespovratna novčana potpora za otvaranje novih radnih mjesta kod radno intenzivnih projekata ovisi o broju novih radnih mjesta.²²

Osim Zakona o poticanju i unaprjeđenju investicijskog okruženja, posebnu važnost ima Zakon o strateškim investicijskim projektima RH koji razlikuje privatne, javne i javno-privatne investicijske projekte, a uključuje građenje građevina iz brojnih područja uključujući

²⁰Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta (2017) - Vodič kroz zakon o poticanju investicija, [Internet], dostupno na: <https://www.mingo.hr/page/poticajne-mjere>.

²¹Ibidem.

²²Ibidem.

turizam. Zakon postavlja uvjete (vrijednosne, s obzirom na djelatnosti i s obzirom na očekivane učinke) čijim se zadovoljenjem projekt svrstava u kategoriju strateških.²³

²³Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta (2017) - Vodič -Strateški investicijski projekti RH, [Internet], dostupno na: <https://www.mingo.hr/page/kategorija/strateski-projekti-rh>.

3 FONDOVI EU I NJIHOVA ULOGA U RAZVOJU

3.1 EU strategija Europa 2020

Strategija Europa 2020. je desetogodišnja strategija Europske unije za rast i zapošljavanje. Pokrenuta je 2010. godine.²⁴ Njome se naglašava pametan, održiv i uključiv rast kao način prevladavanja strukturnih slabosti europskog gospodarstva i poboljšanja njegove konkurentnosti i produktivnosti te podupiranja održivog socijalnog tržišnog gospodarstva.²⁵

U Europi 2020 utvrđeno je pet glavnih ciljeva za EU do kraja 2020. koji uključuju zapošljavanje, istraživanje i razvoj, klimatske promjene i energiju, obrazovanje i siromaštvo/socijalnu uključenost.

Europska unija ulaže napore u konačni izlazak iz krize i stvaranje uvjeta za konkurentnije gospodarstvo s većom zaposlenosti. Strategijom Europa 2020. nastoji se potaknuti rast koji je **pametan** – učinkovitijim ulaganjem u obrazovanje, istraživanje i inovacije, **održiv** – zahvaljujući odlučnom zaokretu ka niskouglijčnom gospodarstvu i **uključiv** – stavljanjem velikog naglaska na stvaranje radnih mjesta i smanjenje siromaštva.²⁶

Pametan rast predstavlja:

- unaprjeđenje učinkovitosti Europske unije u obrazovanju kroz poticanje građana na učenje i unaprjeđenje njihovih vještina,
- stvaranje novih proizvoda i usluga koji stvaraju rast i radna mjesta i pomažu prepoznavati društvene izazove,
- korištenje informacijskih i komunikacijskih tehnologija u digitalnom društvu.²⁷

Održiv rast uključuje:

- izgradnju ekonomije s konkurentnim gospodarstvom i održivom uporabom resursa s malim emisijama ugljika,
- zaštitu okoliša i sprečavanje gubitka bioraznolikosti,
- iskorištavanje Europske tehnološke naprednosti u novim zelenim tehnologijama i proizvodnim metodama,

²⁴Vlada Republike Hrvatske, Europa 2020, [Internet], dostupno na: <https://vlada.gov.hr/europa-2020/19454>.

²⁵Europska komisija, Strategija Europa 2020, [Internet], dostupno na: <https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination>.

²⁶Vlada Republike Hrvatske, Europa 2020, [Internet], dostupno na: <https://vlada.gov.hr/europa-2020/19454>.

²⁷Ibidem.

- uvođenje učinkovitih pametnih električnih mreža,
- iskorištavanje mreža europskih razmjera za dodatnu komparativnu prednost,
- poboljšanje poslovnog okruženja, posebice za male i srednje poduzetnike, i potpora potrošačima u donošenju informiranih odluka na tržištu.²⁸

Uključiv rast obuhvaća:

- povećanje stopa zaposlenosti, posebice za žene, mlade i starije radnike,
- pomoć ljudima svih dobi u predviđanju i upravljanju promjenama kroz ulaganje u znanja i vještine,
- osuvremenjivanje tržišta rada i sustava socijalne sigurnosti, te
- osiguranje dosega rasta u svim dijelovima Europske unije.²⁹

3.1.1 Ciljevi

- Zapošljavanje
 - 75 % osoba u dobi od 20 do 64 godine u radnom odnosu
- Istraživanje i razvoj
 - 3 % BDP-a EU-a uloženo u istraživanje i razvoj
- Klimatske promjene i energija
 - emisije stakleničkih plinova za 20 % niže od razina iz 1990.
 - povećanje udjela energije dobivene iz obnovljivih izvora na 20 %
 - povećanje energetske učinkovitosti za 20 %
- Obrazovanje
 - prijevremeno napuštanje školovanja ispod 10 %
 - najmanje 40 % osoba u dobi od 30 do 34 godine sa završenim visokim obrazovanjem
- Siromaštvo i socijalna isključenost
 - smanjenje broja ljudi koji žive u siromaštvu / socijalnoj isključenosti ili su izloženi riziku od takvog života za najmanje 20 milijuna.³⁰

²⁸Vlada Republike Hrvatske, Europa 2020, [Internet], dostupno na: <https://vlada.gov.hr/europa-2020/19454>.

²⁹Ibidem.

³⁰Europska komisija, Strategija Europa 2020, [Internet], dostupno na: <https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination>.

3.1.2 Obilježja ciljeva

- Daju cjelovit pregled stanja koje bi se po pitanju ključnih parametara trebalo do 2020. postići u EU-u.
- Ti se ciljevi prenose u nacionalne ciljeve tako da svaka država članica EU-a može provjeriti svoj napredak prema svakom cilju.
- Nema podjele tereta – to su zajednički ciljevi za sve zemlje EU-a koji se trebaju postići kombinacijom nacionalnih aktivnosti i aktivnosti EU-a.
- Međusobno su povezani i uzajamno se učvršćuju
 - obrazovna poboljšanja pridonose zapošljivosti i smanjuju siromaštvo
 - istraživanje i razvoj/inovacije i učinkovitije korištenje energijom čine nas konkurentnijima i otvaraju radna mjesta
 - ulaganjem u čišće tehnologije borimo se protiv klimatskih promjena te stvaramo nove mogućnosti poslovanja ili zapošljavanja.³¹

3.1.3 Provođenje strategije

Strategija Europa 2020. upotrebljava kao **referentni okvir** za aktivnosti na razini EU-a i na nacionalnim i regionalnim razinama.³² Uspjeh strategije Europa 2020. u velikoj mjeri ovisi o sposobnosti država članica EU-a da osiguraju svoju ulogu u provedbi potrebnih reformi na nacionalnoj razini radi poticaja rasta (primjerice povećanja ulaganja u istraživanje i stope zaposlenosti). Svaka je država članica prihvatila vlastite nacionalne ciljeve u svakom od navedenih područja. Strategiju određuju konkretne aktivnosti na razini EU-a i pojedinih država članica. Vlade zemalja članica EU-a moraju svake godine u travnju dostaviti dva izvješća u kojima objašnjavaju na koje se načine nastoje približiti ostvarenju nacionalnih ciljeva strategije Europa 2020.³³

1. **Programi stabilnosti/konvergencije** podnose se prije nego što vlade donesu nacionalne proračune za sljedeću godinu. sadržaj programa mora omogućiti smislene rasprave o javnim financijama i fiskalnoj politici
2. **Nacionalni programi reformi** predaju se istovremeno s programima stabilnosti/konvergencije, sadržavaju elemente nužne za praćenje napretka

³¹Europska komisija, Strategija Europa 2020, [Internet], dostupno na: <https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination>.

³²Ibidem.

³³Vlada Republike Hrvatske, Europa 2020, [Internet], dostupno na: <https://vlada.gov.hr/europa-2020/19454>.

u ostvarenju nacionalnih ciljeva strategije Europa 2020. za pametan, održiv i uključiv rast.

Oba izvješća trebala bi biti potpuno integrirana u nacionalne proračunske postupke i Europski semestar, koji je uveden kako bi se unaprijedila koordinacija ekonomskih i proračunskih politika u EU-u. Kako bi se osigurala široka potpora provedbi tih politika, u pripremu izvješća moraju biti uključena i regionalna/lokalna tijela, socijalni partneri i drugi dionici.³⁴

3.1.4 Praćenje strategije

Napredak u ostvarenju ciljeva strategije Europa 2020. potiče se i prati u okviru Europskog semestra, EU-ova godišnjeg ciklusa koordinacije ekonomskih i proračunskih politika.³⁵ Ured za statistiku EU-a, Eurostat, redovito objavljuje opsežna izvješća o napretku postizanju ciljeva. Komisija je od 2014. do 2015. provodila preispitivanje u sredini programskog razdoblja strategije Europa 2020. To je uključivalo javno savjetovanje koje je pokazalo da se strategija još uvijek smatra odgovarajućim okvirom za promicanje otvaranja radnih mjesta i rasta. Nakon preispitivanja Komisija je odlučila nastaviti strategiju uz njezino praćenje i provedbu u okviru postupka poznatog kao europski semestar.³⁶

3.2 Financiranje razvoja turizma u EU

3.2.1 Europska turistička politika

Uzimajući u obzir važnost turističke industrije u gospodarstvu EU i trendove u turizmu, EU je uvela širok spektar mjera u području turizma. Međutim, budući da EU sporazumi isključuju bilo kakvu harmonizaciju turističkih zakona EU je omogućeno samo da podrži, koordinira ili dopuni akcije država članica. EU turistička politika je prilično ograničena, uglavnom se sastoji od pružanja financijske potpore ili zakonodavnih pomoći kroz druge politike EU.³⁷

3.2.2 Europska turistička strategija

Nakon usvajanja nove pravne osnove za turizam, komisija je 2010. godine usvojila strategiju za turizam s priopćenjem "Europa, svjetska turistička destinacija broj 1 - novi politički okvir

³⁴Vlada Republike Hrvatske, Europa 2020, [Internet], dostupno na: <https://vlada.gov.hr/europa-2020/19454>.

³⁵Ibidem.

³⁶Europska komisija, Strategija Europa 2020, [Internet], dostupno na: <https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination>.

³⁷European Parliament, Tourism and the European Union, str.15., [Internet], dostupno na: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/568343/EPRS_IDA\(2015\)568343_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/568343/EPRS_IDA(2015)568343_EN.pdf).

za turizam u Europi ". Komisija je priopćenjem istaknula turističku politiku Europske unije i akcije koje zajednički provode komisija, države članice i njihove regije, kao i industrijski sudionici. Sve ove akcije su trebale nadopunjavati akcije država članica i njihovih regija, pomažući im u borbi s izazovima s kojima ih suočava turistička industrija. Strategijski dokument je utvrdio četiri prioriteta područja djelovanja:

- simulirati konkurentnost u europskom turističkom sektoru,
- promicati razvoj održivog, odgovornog i kvalitetnog turizma,
- konsolidirati sliku i profil Europe kao održive i visoko kvalitetne destinacije,
- maksimizirati potencijal EU financijskih politika za razvoj turizma.³⁸

U tim prioritetnim područjima, komisija je predviđela niz akcija. Na području konkurentnosti, predlaže, na primjer, razviti inovativnost i korištenje informacijske i komunikacijske tehnologije, unapređenje profesionalne vještine i poticanje i produljenje turističke sezone (npr. koordiniranjem školskih praznika). Na području održivog, odgovornog i kvalitetnog turizma, komisija je predložila nadzor održivog upravljanja turističkim odredištima i zaštitu baštine turističkih odredišta. Komisija je također trebala ojačati suradnju EU sa zemljama u nastajanju i mediteranskim zemljama. Kako bi se konsolidirala slika i profil Europe, komisija je predložila stvoriti 'Europski brend' koji bi mogao pomoći europskim odredištima da se istaknu u usporedbi s drugim međunarodnim turističkim odredištima. Na kraju, komisija je izrazila svoju namjeru da osigura bolju integraciju EU turističkih politika i maksimizira potencijal instrumenata EU financijske potpore i programa u korist turizma.³⁹

3.2.3 Vrste podrške za razvoj turizma

EU osigurava izravno financiranje putem bespovratnih sredstava ili neizravnog financiranja preko financijskih posrednika. Dostupne potpore se oglašavaju putem posebnih poziva na dostavu prijedloga projekata. U većini slučajeva, ove potpore sufinanciraju projekte povezane s ciljevima politike EU-a kao što je poboljšanje europske suradnje u istraživanju ili

³⁸European Parliament, Tourism and the European Union, str.16., [Internet], dostupno na: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/568343/EPRS_IDA\(2015\)568343_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/568343/EPRS_IDA(2015)568343_EN.pdf).

³⁹Ibidem.

obrazovanju. Korisnicima su predloženi rezultati njihova rada. Ni pod kojim okolnostima EU neće dvaput financirati iste troškove (ne-kumulativno pravilo dodjele). Ne mogu se dodijeliti bespovratna sredstva za već izvršene radnje (pravilo o ne-retroaktivnosti) i dodijeljena sredstva ne mogu rezultirati profitom za korisnike. Neizravno financiranje (ponekad se naziva "pristup financiranju") obično se sastoji od zajmova, financiranja vlasničkih udjela i jamstava financijskih posrednika. Namijenjeni su malim i srednjim poduzećima, a pomažu im u pokretanju, proširenju i prijenosu poslovanja. Korisnici posjeduju rezultate svojih aktivnosti. Financiranje EU-a se ne smije pomiješati s onim što europske institucije kupuju za sebe. Usluge, radovi ili zalihe koje europske institucije žele kupiti se oglašavaju putem natječaja.⁴⁰

3.3 Fondovi EU za razvoj turizma i namjena

3.3.1 Europski fond za strateška ulaganja

Europski fond za strateška ulaganja (EFSI) je inicijativa koju su zajednički pokrenule Europska komisija i EIB grupa (Europska investicijska banka i Europski investicijski fond) kako bi doprinijeli prevladavanju trenutnog jaza ulaganja u EU mobiliziranjem privatnog financiranja za strateška ulaganja. Fond je osnovan 2015. kao dio trogodišnjeg plana za pokretanje 315 mlrd. eura javnog i privatnog ulaganja u europsko gospodarstvo. Plan je predložio predsjednik Komisije Jean-Claude Juncker kao odgovor na pad ulaganja u obećavajuće, ali riskantne projekte. Zastupnici su 12. prosinca 2017. godine donijeli odluku o produljenju mandata za Europski fond za strateška ulaganja (EFSU) koji financira projekte u EU-u do 2020. godine. (Fusnota, link:europski parlament, novi mandat za strateskaukaganja) EFSIO može, između ostalog, podržati i sljedeće:

- Stratešku infrastrukturu, uključujući digitalni transport i energiju
- Obrazovanje, istraživanje, razvoj i inovacije
- Proširenje obnovljivih izvora energije i učinkovitosti resursa
- Podrška za manje i srednje tvrtke⁴¹

Uvjete za financiranje ispunjava bilo koja vrsta korisne transakcije ili ulaganja za razvoj legitimnih (malih i srednjih poduzeća) aktivnosti svugdje u EU, uključujući prekogranične projekte (bez zemljopisnih kvota). Takve aktivnosti mogu se, na primjer, usredotočiti na:

⁴⁰European Commission, Guide on EU funding for the tourism sector 2014-2020, str. 3., [Internet], dostupno na: https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/guide-eu-funding-for-coastal-tourism_en.pdf.

⁴¹Ibidem.

- Putničke infrastrukture (regionalne zračne luke, luke, ...)
- Energetska učinkovitost hotela i turističkih mjesta
- Revitalizacija smeđih polja za rekreacijske svrhe
- Turizam ugovora o financiranju malih i srednjih poduzeća
- Uspostavljanje "investicijskih platformi" (IP) namijenjenih turizmu

Prijaviti se mogu sve pravne osobe (bilo koje javno tijelo, tvrtka, a posebno mala i srednja poduzeća, istraživačke organizacije, sveučilišta, nevladine organizacije, turistički klasteri ...) putem financijskih posrednika.⁴²

Do studenog 2017. EFSU je garantirao 50 mlrd. eura za projekte koji privlače preko 250 mlrd. eura privatnih i javnih ulaganja. Podaci za pojedinačne države članice dostupni su u tablici ispod.⁴³

Tablica 1: Popis deset država članica koje su povukle najviše sredstava iz EFSI u milijunima eura, studeni 2017.

Država članica	Odobreno iz EFSU-i (mil. eura)	Ukupno ulaganje (mil.eura)
Austrija	930	2821
Belgija	1261	5832
Bugarska	355	1586
Hrvatska	186	741
Cipar	45	81
Češka	547	2481
Danska	525	1606
Estonija	112	803
Finska	1414	5634
Francuska	7822	36808

Izvor: Europski parlament, dostupno na <http://www.europarl.europa.eu/economy/novi-mandat-za-europski-fond-za-strateska-ulaganja>

⁴²European Commission, Guide on EU funding for the tourism sector 2014-2020, str. 5., [Internet], dostupno na: https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/guide-eu-funding-for-coastal-tourism_en.pdf.

⁴³Europski parlament, Novi mandat za Europski fond za strateška ulaganja, [Internet], dostupno na: <http://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/economy/20171208STO89941/novi-mandat-za-europski-fond-za-strateska-ulaganja>.

3.3.2 Europski fond za regionalni razvoj

Europski fond za regionalni razvoj (ERDF) jedan je od pet "Europskih strukturnih i investicijskih fondova" (ESIF). Prema pravilima ESIF-a, svaka država članica mora izraditi strateški plan kojim ukazuje na svoje ciljeve i prioritete ulaganja za korištenje ovih fondova u periodu od 2014. do 2020. godine. Jednom kada se na odgovarajući način uzmu u obzir zapažanja Europske komisije, ovaj plan postaje "Sporazum o partnerstvu". Države članice također moraju izraditi "Operativne programe" koji razgrađuju prioritete navedene u Sporazumu o partnerstvu u konkretne akcije. "Operativne programe" (OP) provode upravna tijela koja su osnovala države članice (na nacionalnoj, regionalnoj ili drugoj razini).⁴⁴

ERDF ima za cilj ojačati gospodarsku i socijalnu koheziju u Europskoj uniji ispravljanjem neravnoteže između svojih regija. On može pružiti bitnu potporu za poboljšanje konkurentnosti i kvalitete turizma na regionalnoj i lokalnoj razini, posebice u područjima s (industrijskim / ruralnim) padom ili onima koji prolaze kroz urbanu regeneraciju.

Potpota ERDF-u može se odnositi na 11 "tematskih ciljeva i investicijskih prioriteta" u skladu s prioritetima politike Europa 2020. Najrelevantniji za turistički sektor vjerojatno su:

- Istraživanje i inovacije (broj 1)
- Informacijske i komunikacijske tehnologije (broj 2)
- Konkurentnost malih i srednjih poduzeća (broj 3)
- Prijelaz na ekonomiju s niskom razinom ugljika (broj 4)
- Zaštita okoliša i učinkovitost resursa (broj 6)
- Zapošljavanje i podrška mobilnosti radne snage (broj 8)
- Obrazovanje, vještine i cjeloživotno učenje (broj 10).⁴⁵

ERDF ne samo da podržava regionalne i nacionalne programe u državama članicama već i financira "Europsku teritorijalnu suradnju" (ETC) koja pokriva programe prekogranične suradnje (poznatije kao Interreg A), Transnacionalne suradnje (poznatije kao Interreg B, između regija iz nekoliko država članica EU-a) i programa međuregionalne suradnje

⁴⁴European Commission, Guide on EU funding for the tourism sector 2014-2020, str. 8., [Internet], dostupno na: https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/guide-eu-funding-for-coastal-tourism_en.pdf.

⁴⁵Ibidem.

(poznatiji kao Interreg C, koji radi na paneuropskoj razini). Osim toga, ETC može pridonijeti "Makro-regionalnim strategijama".⁴⁶

Programi koji se mogu financirati iz ovog fonda su sljedeći:

- istraživanja vezana uz turizam, tehnološki razvoj i inovacije, uključujući inovacije usluga i klastere (inkubatori usluga u turizmu, živi laboratoriji, demonstracijski projekti, ...)
- razvoj turističkih ICT proizvoda (aplikacije, datamining, ...)
- razvoj inovativnih turističkih usluga, naročito u nepovoljnijim i periferijim područjima s nerazvijenim industrijskim strukturama i snažno ovisnima o turizmu (novi poslovni modeli, iskorištavanje novih ideja ...)
- razvoj proizvoda i usluga visoke dodane vrijednosti na nišnim tržištima (zdravstveni turizam, turizam za starije osobe, kulturni i ekoturistički turizam, gastronomski turizam, sportski turizam itd.) Mobilizirajući specifične lokalne resurse i time doprinose pametnoj regionalnoj specijalizaciji
- grupiranje aktivnosti između različitih turističkih industrija, kao i kreativnih industrija, diversifikaciju regionalnih turističkih proizvoda i produljenje turističke sezone (npr. u nautičkoj i plovidbenoj turističkoj industriji, kao i za industriju krstarenja).
- aktivnosti koje povezuju obalna područja sa zaleđem za bolji regionalni razvoj
- mjere za poboljšanje energetske učinkovitosti i korištenja obnovljivih izvora energije među malim i srednjim poduzećima turizma
- zaštita, promicanje i razvoj prirodne i kulturne turističke imovine i povezanih usluga
- infrastruktura malih kulturnih i održivih turizama
- mjere u korist poduzetništva, samozapošljavanja i stvaranja poslova, kao i internacionalizacije malih i srednjih poduzeća i klastera u turizmu
- stručno osposobljavanje, usavršavanje vještina.⁴⁷

Aplicirati za sredstva ovog fonda mogu sve pravne osobe (bilo koje javno tijelo, tvrtka, a posebno mala i srednja poduzeća, istraživačke organizacije, sveučilišta, nevladine organizacije, turistički klasteri ...).

Vrsta i razina financiranja razlikuju se po programima, ovisno o potrebama i izborima svake države članice. Sredstva ERDF-a mogu se isplaćivati kroz potpore pojedinačnim primateljima

⁴⁶EuropeanCommission, Guide on EU funding for the tourism sector 2014-2020, str. 8., [Internet], dostupno na: https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/guide-eu-funding-for-coastal-tourism_en.pdf.

⁴⁷Ibidem.

i konzorcijima; zajmovi, rizični kapital i kreditna jamstva putem financijskih instrumenata; ili javne nabave (za usluge podrške, studije izvedivosti itd.). Za bespovratna sredstva, najviša stopa sufinanciranja iznosi 50% za najrazvijenije regije, 60% za tranzicijske regije (i u iznimnim slučajevima 80%) i 85% za manje razvijene regije.⁴⁸

3.3.3 Europski fond za pomorstvo i ribarstvo

Zamjena Europskog fonda za ribarstvo, Europski pomorski i ribarski fond (EMFF), među svojim je prioritetima povećala zapošljavanje i teritorijalnu koheziju u obalnim i unutarnjim zajednicama, ovisno o ribolovu i akvakulturi. To bi trebalo postići

- promicanjem gospodarskog rasta, socijalnog uključivanja, stvaranja radnih mjesta i poticanjem mobilnosti radne snage u tim zajednicama;
- diversifikacijom aktivnosti unutar ribarstva i drugih sektora pomorskog gospodarstva.⁴⁹

Svakoj državi članici dodjeljuje se udio u ukupnom proračunu Fonda u odnosu na veličinu ribarske industrije. Zatim države izrađuju "Operativni program", u kojem iznose plan potrošnje dodjeljenih sredstava. Kada program odobri Komisija, na upravnom tijelu država članica je da odredi kako će se program (na nacionalnoj ili regionalnoj razini) provoditi.

Tijela odgovorna za provedbu operativnih programa EMKR-a prenose brojne zadaće "Ribarskim lokalnim akcijskim skupinama" (FLAG). Ta partnerstva između aktera ribarstva i drugih lokalnih privatnih / javnih dionika oblikuju strategiju lokalnog razvoja. Značajke FLAG-a su da također upravljaju proračunom koji tehnički i financijski podupire provedbu lokalne strategije putem specifičnih projekata.⁵⁰

⁴⁸EuropeanCommission, Guide on EU funding for the tourism sector 2014-2020, str. 24., [Internet], dostupno na: https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/guide-eu-funding-for-coastal-tourism_en.pdf.

⁴⁹Ibidem.

⁵⁰Ibidem.

4 EU SREDSTVA U RH ZA RAZVOJ TURIZMA

4.1 Potencijali razvoja turizma u RH putem efikasnih investicijskih ulaganja

Europska unija prepoznaje Hrvatsku kao turističku destinaciju s potencijalom, pa je naša zadaća da ih maksimalno iskoristimo u interesu rasta vlastitog blagostanja, a koristeći vrijednosni sustav održivog razvoja i konkurentske strategije EU na području turizma.⁵¹

U tom kontekstu »Strategija razvoja turizma RH do 2020. godine« kao krovni razvojni dokument hrvatskog turizma, treba dati putokaz i otvoriti novi prostor za razvoj turizma u nadolazećem razdoblju.⁵²

Izražene ekonomske i političke nestabilnosti na globalnoj razini i u Europskoj uniji, novi uvjeti hrvatskog makrookruženja kao i dinamične promjene zahtjeva potrošača na globalnom turističkom tržištu upućuju na nužnost preispitivanja dosadašnjeg modela razvoja turizma u Hrvatskoj sa svrhom postavljanja razvojnih smjernica i operativnih strategija za nastupajuće razdoblje. Sukladno tome, Strategija razvoja turizma RH do 2020. daje odgovor na pitanje kakav turizam Hrvatska želi i treba razvijati te utvrđuje ključne aktivnosti turističke politike usmjerene na osiguravanje proizvodnih, institucionalnih, organizacijskih i ljudskih pretpostavki za poboljšavanje konkurentske sposobnosti hrvatskog turizma i korištenje resursne osnove na načelima odgovornog i održivog razvoja. Konačno, budući da je riječ i o dokumentu koji bi trebao osigurati uklapanje Hrvatske u konsolidiranu turističku politiku Europske unije, Strategija razvoja turizma RH do 2020. predstavlja cjelovit konceptualni okvir koji omogućava:

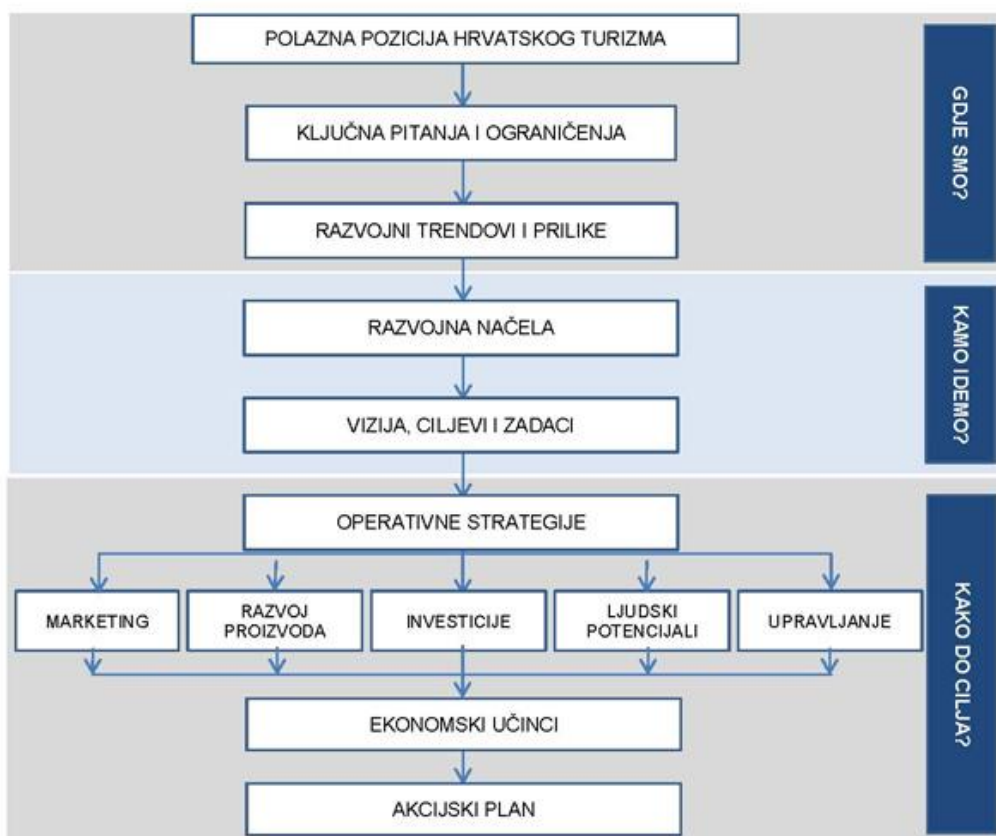
- koordinirano djelovanje nositelja turističke politike i sustavno usuglašavanje mjera turističke politike;
- cjelovito razumijevanje ključnih pravaca razvoja hrvatskog turizma kao preduvjet privlačenja interesa potencijalnih domaćih i stranih ulagača; te
- ciljano usmjeravanje razvojno-investicijskog procesa i efikasno povlačenje sredstava EU fondova.⁵³

⁵¹Narodne novine, Strategija razvoja turizma u RH do 2020., [Internet], dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_05_55_1119.html.

⁵²Ibidem.

Strategija razvoja turizma RH do 2020. polazi od analize ključnih pokazatelja dostignutog razvoja, sagledava razvojna ograničenja i razvojne mogućnosti koje se očitavaju iz relevantnih razvojnih trendova u globalnom okruženju te prepoznaje ključne činitelje uspjeha na koje se hrvatska turistička politika mora usredotočiti u razdoblju do 2020. godine.⁵⁴

Nalazi ‘status quo’ analize, uz definiranje ključnih razvojnih načela, stvaraju pretpostavke za postavljanje nove razvojne vizije i strateških ciljeva te zadataka koji se žele ostvariti do 2020. godine. Razvojna načela odraz su kako razumijevanja razvojnog procesa i očekivanih promjena u makrookruženju, tako i potrebe za uspostavljanjem preduvjeta za dugoročno održiv i konkurentan turistički razvoj Hrvatske. Na toj osnovi uspostavlja se i novi sustav vrijednosti, prilagođen tržištu, iz kojeg je izvedena razvojna vizija te strateški ciljevi razvoja do 2020.⁵⁵

Slika 1: Struktura dokumenta „Strategija razvoja turizma RH“

Izvor: Narodne novine, Strategija razvoja turizma, dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_05_55_1119.html

⁵³Narodne novine, Strategija razvoja turizma u RH do 2020., [Internet], dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_05_55_1119.html.

⁵⁴Ibidem.

⁵⁵Ibidem.

Završni dio dokumenta odnosi se na provedbu vizije i strateških razvojnih ciljeva. Naglasak se stavlja na operativne strategije odnosno aktivnosti na ključnim područjima djelovanja (aktivnosti usmjerene na razvoj proizvoda, razvoj smještajne ponude i turističke infrastrukture, investicije, marketing, jačanje ljudskih potencijala i upravljanje turističkim razvojem). Konačno, akcijskim planom razrađuje se sustav prioriteta mjera turističke politike koje su ponajviše usmjerene na uklanjanje postojećih razvojnih ograničenja.⁵⁶

4.1.1 Strateški ciljevi i zadaci razvoja hrvatskog turizma

Poticanje bržeg gospodarskog rasta temeljenog na integraciji tržišta i institucionalnim reformama, viša stopa zaposlenosti i promicanje održivog razvoja tri su glavna strateška cilja Nacionalnog strateškog referentnog okvira.

Sukladno tome, a vodeći istodobno računa o postojećim ograničavajućim činiteljima budućeg turističkog razvoja RH te o globalnim trendovima u turističkoj potražnji, **glavni cilj razvoja hrvatskog turizma do 2020. godine je povećanje njegove atraktivnosti i konkurentnosti, što će rezultirati ulaskom u vodećih 20 turističkih destinacija u svijetu po kriteriju konkurentnosti.**⁵⁷

Istodobno, ostali strateški ciljevi turističkog razvoja do 2020. godine su:

- **Poboljšavanje strukture i kvalitete smještaja**

Kontinuirano povećanje udjela hotela te podizanje kvalitete smještaja u kampovima i kućanstvima uz opadanje njihovih udjela u ukupnom smještajnom kapacitetu. Udio smještaja mjerenih brojem ležaja u hotelima povećava se s 13,1% u 2011. godini na 18,1%, dok se udio kampova istodobno povećava s 25,2% na 25,8%, a obiteljskog smještaja u kućanstvima smanjuje s 48,7% na 43,4%;

- **Novo zapošljavanje**

Otvaranje od 20 do 22 tisuće novih radnih mjesta u turizmu te oko 10 tisuća radnih mjesta u neturističkim djelatnostima, ali induciranih turističkom aktivnošću;

- **Investicije**

⁵⁶Narodne novine, Strategija razvoja turizma u RH do 2020., [Internet], dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_05_55_1119.html.

⁵⁷Ibidem.

Realizacija novih investicija u iznosu od oko 7 milijardi eura;

• **Povećanje turističke potrošnje**

Ostvarivanje 14,3 milijardi eura ukupne godišnje turističke potrošnje, od čega će 12,5 milijardi eura otpadati na inozemnu, a 1,8 milijardi na domaću potrošnju. Ostvarivanje te razine turističke aktivnosti, uz povećano korištenje turizma za plasman domaćih proizvoda i usluga, gotovo će udvostručiti izravan utjecaj turizma na bruto dodanu vrijednost Hrvatske dostignut u 2011. godini.⁵⁸

4.1.2 Investicijska strategija

Ukupno očekivana investicijska aktivnost do 2020. godine procjenjuje se na oko 7,0 milijardi eura, a temelji se na:

- Katalogu hrvatskih turističkih investicija u različitim fazama pripremljenosti, uključujući i analizu prostornih planova jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave;
- Investicijskim planovima hrvatskih turističkih poduzeća;
- Investicijskim planovima potencijalnih investitora;
- Planiranoj izgradnji vezova sukladno Strategiji razvoja nautičkog turizma RH, 2009. – 2019.

Nova izgradnja hotela i resorta, koja uključuje individualne, ali i tzv. integrirane mixed-use resorte, temelji se na izgradnji oko 20 tisuća novih hotelskih soba (ključeva) i ulaganju od oko 2,2 milijarde eura. Predvidljiva prostorna distribucija nove hotelske izgradnje bila bi kako slijedi:

- Istra – izgradnja oko 4.000 hotelskih soba (ključeva) i pripadajućih sadržaja uključujući i realizaciju projekta Brijuni Rivijera;
- Kvarner – izgradnja oko 2.000 hotelskih soba (ključeva);
- Zadarsko područje – izgradnja oko 3.000 hotelskih soba (ključeva);
- Šibensko područje – izgradnja oko 1.000 hotelskih soba (ključeva);
- Splitsko područje – izgradnja oko 3.000 hotelskih soba (ključeva);
- Dubrovačko područje – izgradnja oko 4.000 hotelskih soba (ključeva);

⁵⁸Narodne novine, Strategija razvoja turizma u RH do 2020., [Internet], dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_05_55_1119.html.

- Kontinentalna Hrvatska – izgradnja oko 3.000 hotelskih soba (ključeva).⁵⁹

Obnova i rekonstrukcija postojećih hotelskih kapaciteta (brownfield investicije) odnosi se na potrebu daljnjeg unapređenja smještajne ponude i dodatnih sadržaja, osobito u poduzećima koja su još uvijek u pretežitom državnom vlasništvu te u poduzećima koja su, doduše, privatizirana, ali u kojima je proces modernizacije i osuvremenjivanja smještajne ponude stajao na mrtvoj točki ili se odvijao izuzetno sporo. Riječ je o petnaestak tisuća soba (ključeva) te dodatnom investicijskom potencijalu od oko 825 milijuna eura.⁶⁰

Ulaganje u male obiteljske hotele i pansionere procjenjuje se na 295 milijuna eura. Na izgradnju novih 200 hotela, odnosno transformaciju obiteljskog smještaja (kućanstva) u hotele, odnosi se 265 milijuna eura, a preostalih 30 milijuna eura odnosi se na podizanje kvalitete postojeće ponude i unapređenje dodatnih sadržaja.⁶¹

Ulaganje u ploveće male hotele procjenjuje se na 110 milijuna eura, pri čemu se na izgradnju novih 100 brodova odnosi 100 milijuna eura, a preostalih 10 milijuna eura na podizanje kvalitete postojeće ponude (50 brodova).⁶²

Ulaganja u kamp ponudu predviđa se u iznosu od oko 400 milijuna eura, a podrazumijeva ulaganje u nove kampove (170 milijuna eura), ali znatno više u podizanje kvalitete postojećih kampova (230 milijuna eura) i unapređenje dodatnih sadržaja.⁶³

Ulaganja u smještaj u kućanstvima predviđaju se u visini od 700 milijuna eura, a odnose se ponajviše na ulaganja u rekonstrukciju i podizanje kvalitete smještaja te unapređenje dodatnih sadržaja. To uključuje i mogućnost uspostave tzv. difuznih hotela.⁶⁴

Ulaganja u luke nautičkog turizma, sukladno odrednicama Strategije razvoja nautičkog turizma RH 2009. – 2019., predviđaju investicijski potencijal vezan uz unapređenje ponude luka nautičkog turizma procjenjuje se u iznosu od oko 552 milijuna eura, od čega se 475 milijuna eura odnosi na novu izgradnju vezova u novim marinama, postojećim marinama i lukama, a 77 milijuna eura na podizanje razine kvalitete ponude postojećih marina i luka. Pri tome se očekuje izgradnja određenog broja marina za prihvat megaplovila, prije svega u atraktivnim destinacijama s cjelogodišnjom ponudom.⁶⁵

⁵⁹Narodne novine, Strategija razvoja turizma u RH do 2020., [Internet], dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_05_55_1119.html.

⁶⁰Ibidem.

⁶¹Ibidem.

⁶²Ibidem.

⁶³Ibidem.

⁶⁴Ibidem.

⁶⁵Ibidem.

Ulaganja u novostvorene turističke atrakcije odnose se na poduzimanje niza investicija u osiguranje različitih objekata turističke infrastrukture kao što su golfska igrališta, tematski parkovi i kongresni centri. Uvid u stanje i potrebe razvoja golf igrališta ukazuje na potrebu izgradnje oko 30 igrališta i ukupnu investiciju od oko 210 milijuna eura. Nadalje, očekuje se izgradnja barem dva kongresna centra u koje je potrebno uložiti oko 46 milijuna eura, dok je za izgradnju desetak novih tematskih parkova različite tematike, relativno ravnomjerno raspoređenih na području čitave Hrvatske, potrebno uložiti dodatnih 300 milijuna eura.⁶⁶

Ulaganja u ostalu turističku infrastrukturu uključuju ulaganja u objekte hrane i pića, sadržaje zabave, sporta i rekreacije, trgovačku ponudu te komunalni standard.⁶⁷

U uvjetima povećane i promijenjene turističke potražnje i smanjenog fiskalnog opterećenja, prije svega kroz smanjenje stope poreza na dodanu vrijednost na usluge hrane i pića, očekuje se da će se u razdoblju do 2020. godine izgraditi niz novih, ali i urediti i obnoviti barem 30% poslovnih jedinica u djelatnosti pripreme i usluživanja hrane i pića u vlasništvu pravnih osoba i obrtnika. Za to će trebati osigurati oko 200 milijuna eura.⁶⁸

Destinacijski objekti za zabavu kao što su disko klubovi, otvorene pozornice i slično, sadržaji trgovine te sadržaji rekreacije i sporta, u rasponu od pješačkih i biciklističkih staza do različitih sportskih objekata na zatvorenom, predstavljaju jedno od područja koje zahtijeva stalno unapređenje i proširenje ponude, posebno s obzirom na nove odrednice marketinga i razvoja proizvoda. U razdoblju do 2020. godine potencijal ulaganja u ovu skupinu objekata procjenjuje se na 160 milijuna eura.⁶⁹

Dodatno unapređenje komunalnog standarda svih turističkih mjesta u Hrvatskoj pretpostavka je podizanja razine konkurentnosti. Procjenjuje se da će aktivnosti uređenja mjesta, obale i plaža, prezentacije kulturne i prirodne baštine, izgradnja centara za posjetitelje, ali i unapređenje komunalne infrastrukture (uređenje i čistoća mjesta, lokalni prijevoz, promet u mirovanju, prometna signalizacija, javni kulturni sadržaji, šetnice i staze, plaže i sl. te u unapređenje sustava turističkih informacija) u razdoblju do 2020. godine pokrenuti investicijsku aktivnosti u visini od 1,0 milijarde eura.⁷⁰

Spomenutim ulaganjima valja dodati i ulaganja u obrazovnu infrastrukturu te financiranje različitih programa edukacije. Investicije u uspostavljanje jakih regionalnih centara

⁶⁶Narodne novine, Strategija razvoja turizma u RH do 2020., [Internet], dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_05_55_1119.html.

⁶⁷Ibidem.

⁶⁸Ibidem.

⁶⁹Ibidem.

⁷⁰Ibidem.

obrazovanja za turizam, trening centara kao i specijalizirane visoke poslovne škole procjenjuju se na 20 milijuna eura, dok je dodatnih 10 milijuna eura potrebno alocirati za financiranje/sufinanciranje programa edukacije zaposlenih u turizmu, odnosno prekvalifikacije nezaposlenih.⁷¹

4.1.3 Investicijsko okruženje

Operacionalizacija razvojnih ciljeva i nove vizije razvoja hrvatskog turizma podrazumijeva i pokretanje konkretnih razvojno-investicijskih projekata međunarodne prepoznatljivosti koji će svojim kvalitativnim značajkama biti u stanju autonomno privlačiti nove segmente turističke potražnje, podizati kvalitetu i/ili raznovrsnost destinacijske ponude, produljivati sezonu te dodatno pridonijeti unapređenju međunarodnog imidža hrvatskog turizma. Uspostavljanje poticajnog poduzetničkog i investicijskog okruženja u današnjim uvjetima pretpostavlja snažan angažman nositelja javne vlasti, kako u pripremi institucionalnih i drugih uvjeta za pospješivanje konkurentne sposobnosti hrvatskog turizma, tako i u iniciranju velikih razvojno-investicijskih projekata.⁷²

Strategijom razvoja turizma RH do 2020. pokreću se brojne mjere koje imaju za cilj stvoriti uvjete koji će osigurati dugoročno tržišno održivo poslovanje i investiranje. Uz aktivnosti vezane uz marketing i razvoj proizvoda te razvoj ljudskih potencijala i upravljanje turističkom politikom, stvaranje poticajnog poduzetničkog i investicijskog okruženja zasnovano je na uklanjanju ograničenja poduzetničke i investicijske aktivnosti, smanjenju fiskalne presije, realizaciji sustava poticaja te utvrđivanju novih pravila upravljanja i etažiranja hotelskih kompleksa/resorta.⁷³

Zakonska problematika od interesa za efikasno upravljanje turizmom i/ili s njim neposredno povezanim aktivnostima u nas je regulirana nizom propisa koje donose različita tijela državne uprave, a koji su nerijetko neprimjereni, nefunkcionalni i nedorečeni, stvarajući okruženje u kojem se nije lako snaći. Stoga se pokreću aktivnosti usmjerene na povećavanje funkcionalnosti postojećeg zakonskog okvira kroz međuresorno usklađivanje odredbi prethodno navedenih zakona, odnosno deregulaciju turističke aktivnosti. Izraženo je i pomanjkanje efikasnih regulatornih funkcija između nacionalne i lokalne razine koje nerijetko usporava, a ponekad čak i onemogućava investicijsku aktivnost. Stoga se u okviru poticanja

⁷¹Narodne novine, Strategija razvoja turizma u RH do 2020., [Internet], dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_05_55_1119.html.

⁷²Ibidem.

⁷³Ibidem.

investicijske aktivnosti planira i donošenje posebnog zakona koji bi investicijama od nacionalnog interesa (investicije veće od 50 milijuna eura) dao poseban status i osigurao derogiranje međusobno kontradiktornih odredbi pojedinih zakona. Među aktivnostima u sferi uspostavljanja poticajnog investicijskog okruženja ističu se i mjere usmjerene na okončanje procesa tranzicije hrvatskog gospodarstva prema tržišnom načinu privređivanja vezane uz privatizaciju poduzeća u većinskom državnom vlasništvu, sređivanje imovinsko-vlasničke problematike te rješenje problema tzv. turističkog zemljišta.⁷⁴

Posebne mjere namijenjene razvoju hotelskih projekata vezane su uz pružanje mogućnosti etažiranja s prodajom svih smještajnih jedinica (apartmana), uz uvjet da prodani kapaciteti ostanu u hotelskoj uporabi. Mogućnost slobodnog korištenja prodanih kapaciteta ograničava se pri tome na najviše 30-50% kapaciteta pojedinog resorta.⁷⁵

U sferi fiskalne politike, osim povećanja profitabilnosti ugostiteljstva na osnovi osiguranja preferencijalnog statusa oporezivanja dodane vrijednosti usluga smještaja, hrane i pića, žele se uspostaviti uvjeti za dodatno smanjenje fiskalne presije (porez na dodanu vrijednost, porez na dobit, porez na plaće i druge dohotke, doprinosi na plaće i iz njih) uz prihvaćanje specifičnosti pojedinih turističkih aktivnosti, kao i smanjenja parafiskalnih davanja, odnosno njihovom ujednačavanju s onima u drugim mediteranskim zemljama, kao i prilagođavanju njihova obračuna sezonskom poslovanju i stvarnom korištenju kapaciteta.⁷⁶

U sferi financijskih poticaja nastavlja se pak s osiguranjem preferencijalnog kreditiranja turističkih investicijskih projekata preko HBOR-a, pri čemu je toj razvojnoj banci za potrebe kreditiranja turizma u razdoblju do 2020. godine nužno osigurati minimalno 1,5 milijardi eura.⁷⁷

Konačno, u cilju promjene imidža Hrvatske kao nedovoljno atraktivne zemlje za ulaganje, predviđeno je osiguranje provedbe svih natječaja sukladno standardnim međunarodnim procedurama i jasnom projektnom zadatku (*terms of reference*) na temelju kojeg će potencijalni investitor dobiti jasan uvid u lokaciju i opremljenost razvojne zone, veličinu i strukturu ulaganja, prihvatljiv poslovno-upravljački model, način uključivanja/sudjelovanja u investicijskom natjecanju i slično, potom organizacija investicijskih konferencija,

⁷⁴Narodne novine, Strategija razvoja turizma u RH do 2020., [Internet], dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_05_55_1119.html.

⁷⁵Ibidem.

⁷⁶Ibidem.

⁷⁷Ibidem.

uspostavljanje središnjeg mjesta informiranja potencijalnih investitora na području turizma, detaljna katalogizacija državne imovine i izrada knjige tržišno spremnih turističkih investicijskih projekata te sustavan obilazak globalno prepoznatih investitora i/ili kreatora imidža (*roadshow*).⁷⁸

4.1.4 Korištenje EU fondova

Kohezijska politika jedan je od stupova zajedničkih politika EU koja odražava razmjer socioekonomskih razlika unutar EU, ali i politički značaj kohezije za projekt ujedinjene Europe. Pri tome se odrednice kohezijske politike pomiču s početnog naglaska na postizanje ujednačenog razvitka unutar EU prema jačanju globalne konkurentnosti i održivog rasta gospodarstva EU.⁷⁹

Nacionalni strateški referentni okvir Republike Hrvatske za razdoblje do kraja 2013. godine kao ključna područja razvoja određuje prometnu infrastrukturu, energetska infrastrukturu, infrastrukturu zaštite okoliša, poticanje konkurentnosti, poticanje ravnomjernog regionalnog razvoja, poticanje zapošljavanja i obrazovanja radne snage za potrebe na tržištu rada te jačanje učinkovitosti sustava državne uprave i pravosuđa. Operativnim programom ravnomjernog regionalnog razvoja u sferi turizma predviđeni su projekti javne i poslovne turističke infrastrukture kao pretpostavke razvoja turizma. Operativnim programom ljudskih potencijala u sklopu prioriteta podrške održivom zapošljavanju i unapređenju ljudskog kapitala aktivnosti u sferi turizma sredstva se usmjeravaju ponajprije na razvoj projekata podizanja kapaciteta obrazovnih institucija.⁸⁰

Ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju dionicima u javnom, privatnom i civilnom sektoru hrvatskog turizma otvaraju se velike mogućnosti za korištenje fondova Europske unije u sufinanciranju različitih razvojnih projekata. Na raspolaganju su prije svega strukturni fondovi (Europski fond za regionalni razvoj i Europski socijalni fond), Kohezijski fond te Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj. U tom smislu značenje Strategije razvoja turizma RH do 2020. od ključne je važnosti, budući da je strateška utemeljenost osnovno načelo za definiranje i izradu nacionalnih operativnih programa i prioriteta sukladno glavnim

⁷⁸Narodne novine, Strategija razvoja turizma u RH do 2020., [Internet], dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_05_55_1119.html.

⁷⁹Ibidem.

⁸⁰Ibidem.

ciljevima strategije Europa 2020. i izvedenim tematskim ciljevima pojedinih financijskih perspektiva, a temeljem kojih se pripremaju projekti koji povlače sredstva iz fondova EU.⁸¹

Strategija razvoja turizma RH do 2020. ima veliko značenje prije svega u definiranju osnovnih obilježja i ograničenja te smjernica i procjena budućeg razvoja, kako bi se jasno utvrdila područja u kojima će se moći koristiti fondovi EU za sufinanciranje projekata razvoja hrvatskog turizma. Upravo to što ovaj dokument jasno definira poziciju hrvatskog turizma za razdoblje do 2020. godine potpuno se poklapa sa sadašnjom i budućom financijskom perspektivom EU u drugoj polovici 2013. godine i od 2014. do 2020. godine. Strateške odrednice pretočit će se kroz proces programiranja u operativne programe i prioritete kojima će biti cilj što kvalitetnije povlačenje sredstava EU za projekte iz područja turizma, koji su sukladni strateškim odrednicama i tematskim ciljevima financijskih perspektiva EU.⁸²

Iskustva drugih zemalja koje su prošle naš put pokazuju nam da će biti moguće povlačiti sredstva za velik broj različitih razvojnih projekata, kako u sferi javne infrastrukture za razvoj turizma, tako i u sferi privatnih poduzetničkih pothvata te za obrazovanje u turizmu, promociju, zaštitu okoliša i sl. Investicijski potencijal koji je jasno definiran ovim dokumentom čvrsto ukazuje na to da je apsorpcijski potencijal turizma, kao jednog od najkonkurentnijih i najpotentnijih sektora hrvatskog gospodarstva, iznimno respektabilan. Istovremeno je i iskustvo naše zemlje iz faze korištenja pretpristupnih programa, prije svega IPA-e, pokazalo kako su turizam i aktivnosti vezane uz turizam imali velik broj prijavljenih projekata koji su bili uspješni u povlačenju sredstava. Sve to, a informacije od dionika ukazuju da hrvatski turizam ima velika očekivanja od ulaska u Europsku uniju i mogućnosti koje mu u tom smislu pružaju njeni fondovi.⁸³

Ministarstvo turizma Republike Hrvatske aktivno sudjeluje u svim aktivnostima na razini Vlade Republike Hrvatske i surađuje s drugim središnjim tijelima državne uprave iz operativne strukture u procesu priprema za povlačenje sredstava u drugoj polovici 2013. godine i procesu programiranja za financijsku perspektivu 2014.-2020. Taj cijeli postupak u konačnici će definirati pozicije svih sektora hrvatskog društva i gospodarstva u odnosu na

⁸¹Narodne novine, Strategija razvoja turizma u RH do 2020., [Internet], dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_05_55_1119.html.

⁸²Ibidem.

⁸³Ibidem.

moćnosti povlaćenja sredstava EU fondova, kao i moguću ulogu Ministarstva turizma kao posredničkog tijela u operativnoj strukturi za financijsku perspektivu 2014. – 2020.⁸⁴

⁸⁴Narodne novine, Strategija razvoja turizma u RH do 2020., [Internet], dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_05_55_1119.html.

4.2 Casestudy

U ovom poglavlju ću predstaviti nekoliko primjera dobre prakse.

Za projekt „Zračna luka Dubrovnik“ sam se odlučila iz razloga što je to projekt od strateške važnosti za Republiku Hrvatsku, a posebno daljni razvoj turizma u RH. Obzirom na prometnu izoliranost i teritorijalnu odcijepljenost možemo reći da je zračni promet najvažniji oblik prometa koji Dubrovnik, ali i cijelu Dubrovačko-neretvansku županiju povezuje s ostatkom države i svijeta.

Zagreb polako ali sigurno postaje prava turistička destinacija. Rast broja posjetitelja je prisutan tokom cijele godine, a ne samo za vrijeme adventa. Projekt „Modernizacija ZOO Zagreb“ je odličan primjer povećanja kvalitete turističke ponude kojemu je jedan od osnovnih ciljeva povećati broj posjetitelja tokom cijele godine.

Obzirom da je potencijal razvoja zdravstvenog turizma u Hrvatskoj prepoznat od strane nadležnih tijela, ovaj oblik turizma je obuhvaćen Strategijom razvoja turizma RH do 2020. godine. Potencijal za razvoj ovog oblika turizma je velik. Temelji se na dobrom prometnom položaju, sigurnosti države, odličnoj reputaciji i kvalificiranosti hrvatskih zdravstvenih djelatnika, ali i kvaliteti zdravstvenih usluga. Projekt „Dental centar Čes“ je odličan primjer razvoja jedne od najtraženijih usluga u zdravstvenom turizmu – dentalne usluge. Konstantnim inovacijama, proširenjima ponude i edukacijama osoblja se osigurava visoka razina usluge.

Projekt „Hotel Plaža Duće“ je primjer projekta koji se oslanja na Strategiju razvoja turizma RH do 2020. godine. Izgradnjom ovog visoko kvalitetnog smještajnog kapaciteta je podignuta kvaliteta smještaja i diverzificirana je ponuda smještaja na području Omiša kojeg karakterizira visoki udio privatnog smještaja (apartmani).

4.2.1 Projekt „Zračna luka Dubrovnik“

Zračna luka Dubrovnik nalazi se u Dubrovačko-neretvanskoj županiji u Hrvatskoj. Ta je županija u geopolitičkom smislu izolirana od ostatka Hrvatske i Europske Unije zbog uskog kopnenog pojasa i granice s Bosnom i Hercegovinom. Stoga Zračna luka Dubrovnik ima ključnu ulogu u osiguranju pristupačnosti županije turistima, posebno uzimajući u obzir da više od 65% turista u Dubrovnik dolazi zračnim putem.⁸⁵

⁸⁵Zračna luka Dubrovnik, Projekt razvoja ZLD, [Internet], dostupno na: <http://www.airport-dubrovnik.hr/index.php/hr/projekt-razvoja-zld>.

Zračna luka u sadašnjem stanju ne može prihvatiti predviđeno povećanje prometa jer su njezini kapaciteti već na granici iskorištenosti. Stalno prekomjerno opterećenje raznih podsustava u zračnoj luci s vremenom bi dovelo do narušavanja njezine funkcionalnosti. Stoga je projekt razvoja Zračne luke Dubrovnik prepoznat kao jedan od ključnih projekata ulaganja u infrastrukturu u Republici Hrvatskoj. Osim toga, navedeni projekt u skladu je s hrvatskom Strategijom prometnog razvoja za razdoblje 2014. do 2020. i Operativnim programom za promet za 2013. Realizacija ovoga projekta u skladu je i s proklamiranim ciljevima Deklaracije o prometnoj izoliranosti Dubrovačko-neretvanske županije, te s planom Europa 2020. i Bijelom knjigom EU-a.⁸⁶

Opis projekta: Provedbom navedenog projekta doprinijet će se rješavanju problema prometne izoliranosti regije s ostatkom Hrvatske i EU, a boljom prometnom povezanošću utjecat će se na rast gospodarstva, daljnji razvoj turizma, poboljšanje i modernizaciju infrastrukture, kao i na povećanje zaposlenosti. Europska komisija odobrila je projekt obnove i proširenja dubrovačke zračne luke vrijedan 214,9 milijuna eura, koji će se sa 134,6 milijuna eura sufinancirati iz **Europskog fonda za regionalni razvoj**.⁸⁷

Opći ciljevi projekta uključuju:

- poboljšanje povezanosti županije s ostatkom Hrvatske i EU i pripreme za Schengen,
- omogućivanje nesmetane slobode kretanja ljudi i roba te podizanje kvalitete života u regiji,
- smanjenje nezaposlenosti, poticanje regionalnog razvoja te investicijskih aktivnosti,
- rješavanje problema prometne zagušenosti zgrade Terminala te usklađivanje smeđunarodnim standardima zračnog prometa.⁸⁸

⁸⁶Zračna luka Dubrovnik, Projekt razvoja ZLD, [Internet], dostupno na: <http://www.airport-dubrovnik.hr/index.php/hr/projekt-razvoja-zld>.

⁸⁷Intermedia projekt, Europski fond za regionalni razvoj - Primjeri projekata, [Internet], dostupno na: <https://intermediaprojekt.hr/europski-fond-za-regionalni-razvoj-primjeri-projekata/>.

⁸⁸Zračna luka Dubrovnik, Projekt razvoja ZLD, [Internet], dostupno na: <http://www.airport-dubrovnik.hr/index.php/hr/projekt-razvoja-zld>.

Slika 2: Vizualizacija projekta „Zračna luka Dubrovnik“

Izvor: Intermedia projekt, dostupno na: <https://intermediaprojekt.hr/europski-fond-za-regionalni-razvoj-primjeri-projekata/>

4.2.2 Modernizacija ZOO u Zagrebu

Cilj projekta je povećati kvalitetu turističke ponude Grada Zagreba i Zoološkog vrta Zagreb izgradnjom novih atraktivnih sadržaja namijenjenih smještaju životinja i kvalitetnijem pružanju usluga posjetiteljima. Jedan od ciljeva projekta je svakako povećanje broja posjetitelja s dosadašnjih 260.000 na 350.000 godišnje te povećanje broja korisnika edukacije sa 18.000 na 24.000 godišnje. Kroz povećanje turističkog i edukacijskog potencijala i ponude Zoološkog vrta svakako se jača turistički potencijal grada Zagreba, uz istovremenu uspostavu učinkovitijeg sustava upravljanja i poslovanja ustanove. Realizacija ciljeva Projekta uključuje i otvaranje 13 novih radnih mjesta uz nove poslovne prilike za male i srednje poduzetnike, bez obzira na to je li riječ o postojećim ili budućim dobavljačima radova, roba i usluga Zoološkom vrtu.⁸⁹

Nositelj projekta je grad Zagreb, a partner je Ustanova ZOO Zagreb. Kako bi se projekt ukupne vrijednosti 37.853.343,04 kn uspješno realizirao i pravovremeno priveo završetku,

⁸⁹ZOO Zagreb, „Uspješno dovršen projekt modernizacije ZOO Zagreb“, [Internet], dostupno na: <https://www.zoo.hr/novosti/uspjesno-dovrsen-eu-projekt-modernizacija-zooloskog-vrta-u-zagrebu-prva-faza>.

čak 95%, odnosno 35.960.675,88 kn, financiralo se sredstvima **Europskog fonda za regionalni razvoj**.⁹⁰

Slika 3: Vizualizacija ZOO Zagreb nakon modernizacije

Izvor: ZOO Zagreb, dostupno na: <https://www.zoo.hr/novosti/modernizacija-zooloskog-vrta-grada-zagreba>

4.2.3 Dental centar Čes

Samo par godina nakon što je završio studij stomatologije na Medicinskom fakultetu u Rijeci, mladi stomatolog Josip Čes odlučio je osnovati svoje poslovanje. Ideja se pokazala uspješnom i "ubrzo nakon što sam započeo, pridružila mi se moja supruga, onda moj brat i tako dalje. Tvrtka je postala pravi obiteljski posao", objašnjava on.⁹¹

Stomatološki centar Čes nalazi se u središnjem Osijeku, Hrvatska, te pruža usluge u području kozmetičke i restorativne stomatologije, implantologije i oralne kirurgije te stomatologije. Sa

⁹⁰ZOO Zagreb, „Uspješno dovršen projekt modernizacije ZOO Zagreb“, [Internet], dostupno na: <https://www.zoo.hr/novosti/uspjesno-dovrsen-eu-projekt-modernizacija-zooloskog-vrta-u-zagrebu-prva-faza>.

⁹¹European investment fund, How EFSI benefits SMEs in Europe - PBZ case study: Dental CenterCes (Croatia), health care, [Internet], dostupno na: http://www.eif.org/what_we_do/guarantees/case-studies/efsi-cosme-dental-center-ces-croatia.htm.

snažnim fokusom na kupca, tvrtka stalno ulaže u nove tehnologije, a cjelokupno osoblje stječe redovite tečajeve u Hrvatskoj i inozemstvu kako bi zadržalo tehničku stručnost.⁹²

Kako bi se osiguralo da tvrtka bude opremljena najboljim tehnološkim rješenjima, a to je za proizvodnju najzahtjevnijih protetskih i kozmetičkih konstrukcija, potrebna su značajna ulaganja. U tu svrhu, Dental Center Čes zatražio je zajam od PBZ-a, kojeg podupire **Europski fond za strateška ulaganja** u okviru investicijskog plana Europske unije za Europu. Ovo financiranje koristilo se za kupnju opreme, poput 3D pisača koji može proizvesti različite ortodontske aparate.⁹³

Uz rast poslovanja, tim se uskoro proširio na 20 osoba, a budućnost izgleda sjajno. "Svake godine širimo i kupujemo novu opremu", kaže Josip, "U konačnici, naš cilj je da se vaše ideje i želje i - uz pomoć naše stručnosti i tehnologije - pretvorimo u svijetlo osmijeh!"⁹⁴

Slika 4: Ordinacija Dental centar Čes

Izvor: Dental centar Čes, dostupno na: <http://dentalcentar-ces.hr/>

⁹²European investment fund, How EFSI benefits SMEs in Europe - PBZ case study: Dental CenterCes (Croatia), health care, [Internet], dostupno na: http://www.eif.org/what_we_do/guarantees/case-studies/efsi-cosme-dental-center-ces-croatia.htm.

⁹³Ibidem.

⁹⁴Ibidem.

4.2.4 Hotel Plaža Duće

Hotel Plaža Duće je novi hotel, otvoren u travnju 2017. godine. Udaljen je 3km do živahnog gusarskog grada Omiš. Hotel nudi svojim gostima 103 moderne i prostrane sobe s pogledom na more i balkonom, kao i vanjski i unutarnji bazen, Pool bar, Restaurant sa showcookingom i mnogo toga. Korisnik projekta je Andro Internacional d.o.o. Opći cilj projekta je doprinijeti povećanju konkurentnosti sektora turizma u Republici Hrvatskoj. Specifični cilj projekta je povećanje tržišnog udjela i konkurentnosti poduzeća izgradnjom novog turističkog objekta. Ukupni prihvatljivi troškovi projekta iznose 80.284.675,00 HRK. Projekt je sufinanciran iz **Europskog fonda za strateški razvoj** sa 10.000.000. HRK. Očekivani rezultati i učinci projekta u trećoj godini nakon završetka projekta:

- Kreiranje 41 novog radnog mjesta temeljem sati rada
- Dostizanje godišnje popunjenosti smještajnih kapaciteta novog hotela izgrađenog u sklopu projekta od 43,6%
- Trajanje turističke sezone novoizgrađenog hotela minimalno 9 mjeseci
- Povećanje prihoda poduzeća od prodaje u turizmu za 125%.⁹⁵

Slika 5: Hotel Plaža Duće

Izvor: Agoda, dostupno na <https://www.agoda.com/hr-hr/hotel-plaza-duce/hotel/duce-hr.html?cid=-120>

⁹⁵Hotel Plaža Duće, [Internet], dostupno na: <https://www.hotelploza.hr/hr/javna-nabava/>.

5 ZAKLJUČAK

Turizam i hotelijerstvo u RH su označeni kao aktivnosti od strateške važnosti i potencijalno značajni pokretači ulaganja i generatori rasta nacionalnog gospodarstva. Ulaganja u turizam u RH su se uglavnom svodili na rekonstrukciju već postojećih objekata, a samo u manjem postotku na izgradnju novih kapaciteta. Temeljni problem turizma u RH u posljednjih 30-ak godina nije visina investicija već njihova efikasnost, odnosno neefikasnost.

Za razvoj turizma u RH je jako važno privući investitore, odnosno, stvoriti okruženje pogodno za investiranje. Bez obzira na visoki interes, u Hrvatskoj niz problema sprječava iskorištavanje razvojnih potencijala i privlačenje stranog kapitala, te obeshrabruje investitore koji su se do sada susretali s brojnim ograničenjima: spora i kompleksna birokracija, visoki parafiskalni nameti, nedostatak pravne sigurnosti, neriješeni imovinsko-pravni odnosi, nejednaki tretmani na lokalnim razinama, predugo trajanje sudskih postupaka itd. Važnost poticanja i privlačenja investicija prepoznata je od strane odgovornih institucija u Republici Hrvatskoj koji ulažu napore u rješavanje prethodno navedenih problema i stvaranju povoljnije investicijske klime. Novim zakonskim rješenjima Vlada nastoji potaknuti ulaganja, poboljšati investicijsku klimu, olakšati restrukturiranje gospodarstva, zadržati i otvoriti što više radnih mjesta. Donošenjem Zakona o poticanju investicija i unaprijeđenju investicijskog okruženja, znatno su povećani poticaji za investicijske projekte, a čime je i Hrvatska povećala svoju konkurentsku prednost u privlačenju novih investicija. Osim već spomenutih aktivnosti Vlada RH je donijela i Zakon o strateškim investicijskim projektima Republike Hrvatske i Strategije poticanja investicija kojima će se znatno unaprijediti investicijska klima. Unatoč svim navedenim nedostacima Hrvatska ima veliki potencijal za razvoj turizma. Iznimne prirodne ljepote i visoka očuvanost istih, geografski položaj i kulturno-povijesne ljepote hrvatsku razlikuju od konkurenata.

Uzimajući u obzir važnost turističke industrije u gospodarstvu, EU je uvela širok spektar mjera u području turizma. Turistička politika EU je prilično ograničena, uglavnom se sastoji od pružanja financijske potpore ili zakonodavnih pomoći kroz druge politike. Europska komisija je 2010. godine donijela novu turističku strategiju. Europska turistička strategija se sastoji od akcija koje zajednički provode Europska komisija, države članice i njihove regije, kao i industrijski sudionici.

EU prepoznaje RH kao turističku destinaciju s visokim potencijalom. Glavni cilj razvoja turizma u RH do 2020. godine je povećanje atraktivnosti i konkurentnosti turizma u RH, što će za posljedicu imati ulazak u 20 vodećih turističkih destinacija u svijetu po konkurentnosti. Ostali ciljevi su povećanje investicija, strukture i kvalitete smještaja i poticanje zapošljavanja.

Izlazak na jedinstveno europsko tržište je RH donio mnogo prednosti. Bilježi se eksponencijalan rast turističke potražnje i potrošnje koja sve više privlači investitore. Glavna prednost je mogućnost korištenja novca iz fondova EU. EU osigurava izravno financiranje putem bespovratnih sredstava ili neizravnog financiranja preko financijskih posrednika. Svim zemljama članicama EU su na raspolaganju brojni fondovi za poticanje i razvoj turizma. Najviše se ističe EU fond za strateška ulaganja, EU fond za regionalni razvoj i EU fond za pomorstvo i ribarstvo.

Razvoj turizma ima brojne pozitivne ali i negativne učinke na destinaciju. Kako bi se izbjegla devastacija resursa, razvojem je potrebno upravljati, planirati, a u procese donošenja odluka nužno je uključiti sve interesne skupine.

LITERATURA:

1. Blažević, B. (2007), *Turizam u gospodarskom sustavu*, Opatija, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu.
2. European Commission, Guide on EU funding for the tourism sector 2014-2020, str. 5., [Internet], dostupno na: https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/guide-eu-funding-for-coastal-tourism_en.pdf.
3. European investment fund, How EFSI benefits SMEs in Europe - PBZ case study: Dental Center Čes (Croatia), healthcare, [Internet], dostupno na: http://www.eif.org/what_we_do/guarantees/case-studies/efsi-cosme-dental-center-ces-croatia.htm.
4. European Parliament, Tourism and the European Union, str. 15., [Internet], dostupno na: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/568343/EPRS_IDA\(2015\)56834_3_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/568343/EPRS_IDA(2015)56834_3_EN.pdf).
5. Europska komisija, Strategija Europa 2020, [Internet], dostupno na: <https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination>.
6. Europski parlament, Novi mandat za Europski fond za strateška ulaganja, [Internet], dostupno na: <http://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/economy/20171208STO89941/novi-mandat-za-europski-fond-za-strateska-ulaganja>.
6. Horwath HTL (2013) Poslovanje hotelijerstva u Hrvatskoj 2012. Zagreb: Horwath Consulting
7. Hotel Plaža Duće, [Internet], dostupno na: <https://www.hotelploza.hr/hr/javna-nabava/>.
8. Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta (2017) - Vodič kroz zakon o poticanju investicija, [Internet], dostupno na: <https://www.mingo.hr/page/kategorija/investicije>.
9. Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta (2017) - Vodič - Strateški investicijski projekti RH, [Internet], dostupno na: <https://www.mingo.hr/page/kategorija/strateski-projekti-rh>.
10. Narodne novine, Strategija razvoja turizma u RH do 2020., [Internet], dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_05_55_1119.html.
11. Petrić L., Šimundić B., Pivčević S. (2013) – *Ekonomika turizma*, interna skripta, Ekonomski Fakultet u Splitu.

12. Pletikosa D. (2015) – Stavovi stručne javnosti o utjecaju domaćih i stranih ulaganju na uspješnost poslovanja u hotelijerstvu, Ekonomska misao i praksa, No.2 Prosinac 2015., [Internet], dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=220324.
13. Poslovni.hr (2017) – Leksikon, [Internet], dostupno na: <http://www.poslovni.hr/leksikon/kapitalni-koeficijent-336>.
14. Vlada Republike Hrvatske, Europa 2020, [Internet], dostupno na: <https://vlada.gov.hr/europa-2020/19454>.
15. Zračna luka Dubrovnik, Projekt razvoja ZLD, [Internet], dostupno na: <http://www.airport-dubrovnik.hr/index.php/hr/projekt-razvoja-zld>.
16. ZOO Zagreb, „Uspješno dovršen projekt modernizacije ZOO Zagreb“, [Internet], dostupno na: <https://www.zoo.hr/novosti/uspjesno-dovrsen-eu-projekt-modernizacija-zooloskog-vrta-u-zagrebu-prva-faza>.

SAŽETAK

Investicije imaju značajnu ulogu u razvoju svakog gospodarstva. U turizmu RH je jako važno ulaganje u hotelijerstvo, posebne oblike turizma i sl., a sve u svrhu daljnjeg razvoja turizma. Zbog ograničenih investicijskih sredstava, EU (su)financiranje služi kao poticaj za investicijsku aktivnost bilo javnih ili privatnih aktera u gospodarstvu, pa tako i u turizmu. U ovom radu se analizira uloga investicija u razvoju gospodarstva, investicijska aktivnost u turizmu RH, njeni nedostaci i mogućnosti. Rad teorijski definira pojmove vrednovanja investicijskih projekata te su predstavljene metode mjerenja efikasnosti investicija sa stajališta investitora. Predstavljena je strategija Europa 2020 i njeni ciljevi, europska turistička politika, strategija, različite vrste financiranja putem EU fondova i različite mogućnosti koje pružaju EU fondovi za (su)financiranje investicija u turizam u razdoblju od 2014.-2020. Uz teorijski dio, u radu su predstavljeni i neki od važnijih turističkih projekata u Hrvatskoj financiranih putem EU fondova.

Ključne riječi: turizam, investicije, EU fondovi.

SUMMARY

Investment activity plays a significant role in the development of every economy. In the Croatian tourism investments in hotel industry, special forms of tourism, etc., are very important for the purpose of further development of tourism. Due to limited investment funds, EU funding serves as an incentive for investment activity of either public or private actors in the economy and also in tourism. This paper analyzes the role of investment in economic development, investment activity in tourism in Croatia and its disadvantages and opportunities. The paper gives theoretical background in the evaluation of investment projects and presents the methods for project's efficiency measurement from the investors' view. Furthermore, the paper has also presented the Strategy EU 2020 and its objectives, European tourism policy and strategy, various types of EU funding and opportunities for financing investment in tourism through different EU funds in the 2014-2020 period. In addition to the theoretical part, some of the most important tourism infrastructural projects in Croatia funded through EU funds are presented as case studies in this paper.

Keywords: tourism, investments, EU funds.